

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(5 листопада 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 4
5 листопада 2024 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2024 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. 301 с.

Організаційний комітет:

Богущ А. М.	— дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
Бабчук О. Г.	— кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
Кавиліна Г. К.	— кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
Булгакова О.Ю.	— доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
Левицька М.І.	— методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

Технічне редагування матеріалів збірника — О.І. Кисельова.

ЗМІСТ

Розділ І. Теоретичні аспекти дошкільної освіти у сучасному вимірі

<i>Бабчук О. Г., Фіщенко О. М. Особливості дитячих страхів.....</i>	<i>7</i>
<i>Бондаренко Т. Особливості розвитку комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку.....</i>	<i>13</i>
<i>Булгакова О. Ю., Осадча Е. В. Розвиток спостережливості у дітей старшого дошкільного віку.....</i>	<i>18</i>
<i>Державенко М. А. Виховання соціальних умінь дітей третього року життя в комунікативній діяльності.....</i>	<i>24</i>
<i>Корибут І. Ю. Особливості прояву дитячих страхів у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>29</i>
<i>Корнєва С. Особливості розвитку самостійності у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>35</i>
<i>Кримова Н. О., Мельничук М. Г. Психолого-педагогічні особливості розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>41</i>
<i>Кримова Н. О., Капліста Д. С. Агресія сучасних дітей старшого дошкільного віку: чинники та наслідки.....</i>	<i>47</i>
<i>Кудрявцева О. А., Ігнат'єва А. І. Управлінський погляд на формування знань зі сталого розвитку старших дошкільників.....</i>	<i>53</i>
<i>Кудрявцева О. А., Прокопова Г. С. Управління якістю формування родинних цінностей дошкільників засобами сюжетно-рольових ігор.....</i>	<i>60</i>
<i>Кудрявцева О. А., Чебан Ю. В. Управлінський контекст формування емоційно-вольової готовності старших дошкільників до навчання у НУШ.....</i>	<i>67</i>
<i>Кудрявцева О. А., Ганган І. А. Управління якістю формування соціально-комунікативних умінь старших дошкільників через ігровий простір.....</i>	<i>74</i>
<i>Магда А. Особливості прояву конфліктної поведінки у дітей дошкільного віку.....</i>	<i>81</i>

ливість комплексного підходу до роботи з дитячими страхами, що включає активну участь батьків, педагогів та психологів у підтримці дітей у їхньому емоційному розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атаманчук Н. М. Розвиток творчості в дітей: психологічний ресурс арт-технік. *Розвиток обдарованої особистості в освітньому просторі: ціннісний вимір*: тези доповідей Х наук.-практ. семінару, 23 кв. 2020 р. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2020.
2. Близнюк О. О. Великі страхи маленьких дітей та їхніх батьків. Харків: Основа, 2015. 256 с.
3. Вікова і педагогічна психологія: навч. посіб. / О. Скрипченко, Л. Долинська та ін. Київ: Каравелла, 2016. 344 с.
4. Столяренко О. Б. Психологія особистості: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Магістрантка С. Корнева

Розвиток особистості – індивідуальний процес, який може здійснюватися тільки у взаємодії з іншими (безпосередньо чи опосередковано) індивідуумами. Найвищою цінністю суспільства є людина. Але людина насамперед здатна до співпереживання, вміє здійснювати вибір і оцінити наслідки прийнятого рішення для себе і для інших. А це можливо в умовах спільної діяльності [4].

Самостійність – це багатоаспектний психологічний феномен діяльності особистості, що має власні конкретні критерії. Це вольова властивість особистості як здатність систематизувати, планувати, регулювати і активно здійснювати свою діяльність без постійного керівництва і практичної до-

помоги ззовні [6]. Самостійність як характеристика діяльності дошкільника проявляється у здатності досягати мети діяльності без сторонньої допомоги.

Самостійність дитини бере свій початок у ранньому віці. Визначити чи є вона чи ні в дитини дуже складно. Дорослі застосовують до дитини критерій так званої «зрілої» самостійності, а в дошкільника вона виражена неявно, часто ми бачимо її лише частково. Завдання дуже непросте. Потрібно побачити її прояви – це раз, допомогти першим паросткам зміцнити і розвинути – це два. Переоцінивши, або недооцінивши самостійність дитини, яка щойно почала розвиватися, можемо викликати негативний результат. Це може призвести і до безпорадності наших дітей перед обличчям життєвих проблем, і до грубих затримок у розвитку особистості. Те, наскільки буде успішною дитина в різних видах діяльності, багато в чому залежить від уміння діяти самостійно, проявляти ініціативу. Але не завжди, а іноді й взагалі саме розвиток самостійності турбує батьків. Влаштувавши дитину до дитячого садка, батьки дивуються з того, що їхнє чадо відстає від своїх однолітків, і починають разом із вихователем вживати рішучих заходів, щоб виправити ситуацію, що склалася [3].

Деякі діти, які щойно прийшли до дошкільного закладу, самостійно їдять, одягають одяг, сміливо і легко спілкуються з однолітками. З деякими ж виникають усілякі проблеми. Вони є результатом того, що до вступу до дитячого садка: одягнути одяг, поїсти їжу, сходити на прогулянку і навіть ігри з іншими дітьми – все це їм забезпечували дорослі та рідні. У цих дітей немає досвіду самостійної діяльності, якої було б достатньо. І це завдання на себе бере вихователь, який навчає дітей елементарних навичок самообслуговування та спілкування.

Велику роль відіграє те, щоб діти дошкільного віку змогли вибрати засоби самоствердження, способи отримання уваги, любові й турботи своїх батьків, які допомогли б підвищити їм упевненість у своїх силах. Приймаючи щирі та

індивідуальні якості особистості підростаючої дитини, дорослі повинні допомагати дітям.

З метою прийняття логічних дій для формування і розвитку самостійності дошкільника дорослі повинні про етапи розвитку самостійності, а також правила її формування. Вчинки дітей до певного періоду життя прості та примітивні, наприклад, катати м'яч, перенести річ з одного місця на інше, плескати в долоні, покласти предмет у коробку тощо. Ці операції мають наслідувальний характер. Дитина не розуміє сенсу, навіщо вона плескає в долоні, вона відтворює знайому для неї дію, не підозрюючи, що щойно вона закінчить дію, вона матиме визначений результат. І тільки коли вона поставить перед собою мету і виконає дію для її досягнення, ось тоді можна вважати, що вона зробила перший свій крок до самостійності.

Р. Павелків визначає самостійність як важливий компонент розвитку дитини, що проявляється у формуванні характеру та здатності діяти за власною ініціативою. Серед переваг цього підходу є розвиток вміння дитини брати на себе відповідальність, працювати самостійно, усвідомлено діяти у різних ситуаціях і здобувати новий досвід. Це також сприяє формуванню здатності до самоконтролю і самооцінки, що є ключовими навичками для подальшого розвитку особистості. Однак, важливо враховувати можливі складнощі. Діти можуть потребувати додаткової підтримки, особливо на ранніх етапах формування самостійності, а надмірне навантаження відповідальністю може викликати стрес. Важливо збалансувати процес навчання, щоб дитина не почувала себе перевантаженою і отримувала необхідну підтримку від дорослих [5].

Кожен вид діяльності справляє своєрідний вплив на розвиток різних компонентів самостійності.

1. Гра сприяє розвитку активності та ініціативи. Різні підходи до дитячої гри вивчені в багатьох роботах. Серед усіх підходів можна виокремити пояснення природи сутності дитячої гри, або як форми спілкування, або як форми діяль-

ності, зокрема засвоєння діяльності дорослих, або як умову і прояв розумового розвитку. Незважаючи на те, що діяльність у вигляді гри є основною і провідною в дошкільному віці, значущість її не знижується і надалі. [1].

Таким чином, сутність проблеми полягає у впливі гри на розвиток самостійності дітей, творчих здібностей, особистісних якостей. Ігрова діяльність створює позитивне емоційне тло, на якому всі психічні процеси протікають найактивніше. Використання ігрових методів і прийомів, їх взаємозв'язок і послідовність сприятимуть у розв'язанні даної проблеми [2]. Гра спокушає дитину своїм незбагненим різноманіттям ситуацій, що вимагають від неї активного прояву кмітливості, винахідливості, індивідуальності, творчості та самостійності.

2. У продуктивних видах діяльності формуються прагнення до пошуку адекватних засобів самовираження, незалежність дитини від дорослого.

3. У праці закладені сприятливі можливості для формування усвідомленості та цілеспрямованості дій, наполегливості в досягненні результату. У дитини дошкільного віку є бажання самостійно виконувати дії з предметами, що належать до світу дорослих людей (поливати квіти, накривати на стіл тощо). Це бажання може бути затребуване і розвинене в різноманітних видах побутової праці.

Формування навичок побутової праці необхідне насамперед для розвитку самостійності. У дошкільнят змінюється ставлення до своїх обов'язків, з'являється відповідальність за свою роботу. З'являється новий мотив – «зробити для інших», дитина проявляє ініціативу, з'являється об'єктивна самооцінка, змінюється ставлення до себе. Виявляючи елементарні трудові вміння, діти починають працювати спільно, домовляються один з одним, розподіляють між собою обов'язки, здійснюють свої дії так, щоб інший міг їх продовжувати.

Діти дошкільного віку надають допомогу один одному, проявляють ініціативу та самостійність, контролюють, поп-

равляють один одного, рідко хвалять себе, правильно ставляться до оцінки своєї праці, часто виявляють скромність під час оцінювання своєї роботи. Елементарні форми побутової праці цікаві та важливі тому, що між дитиною і дорослим встановлюються певні відносини: це відносини реальної взаємодопомоги, координації дій, розподілу обов'язків. Усі ці стосунки, виникаючи в дошкільному віці, надалі продовжують розвиватися [4].

4. Спілкування. Поряд зі спілкуванням із дорослими, досягає розгорнутої форми спілкування з однолітками, основу якого складають стосунки взаємної поваги, можливі тільки між рівними. Одноліток набуває індивідуальності в очах дитини. Дошкільник виявляє гострий інтерес до товаришів, який проявляється у формі активного наслідування, прагнення до суперництва.

5. Самоорганізація – це діяльність, спрямована на пошук і творче перетворення дійсності, активна мобілізація внутрішніх ресурсів особистості, висока адаптація внутрішніх ресурсів особистості, висока адаптивність. У психології діяльність людини розглядається як внутрішня (психічна) і зовнішня (рухова) активність, регульована усвідомлюваною метою. Виділяють такі показники самостійності дошкільника, такі як уміння поставити мету діяльності, здійснити елементарне планування, прагнення вирішити планування, прагнення до вирішення завдань діяльності без допомоги інших людей, реалізувати задумане.

Істотну роль у процесі формування та розвитку самостійності відіграє здатність дитини до аналізу та самоаналізу дій і стосунків у спільних справах, вміння співвідносити свої можливості участі з можливостями товариша. Наявність усіх цих показників дає змогу їм швидко самоствердитися в загальній діяльності, знайти своє місце і застосувати розумно свої здібності. Спільна діяльність з однолітками та відповідне керівництво цим процесом з боку дорослого є важливими умовами розвитку самостійності у дошкільнят.

Таким чином, виходячи з вищесказаного, ми можемо зробити висновок,

що бажання стати самостійним є об'єктивною необхідністю і природною потребою дитини. З огляду на реальні можливості дітей, необхідно систематично й послідовно розвивати їхню самостійність у догляді за зовнішнім виглядом, поведінку за столом, в одяганні, роздяганні, сприяти прояву самостійності в чергуванні, вправляти в практичній діяльності доти, доки кожна дитина зможе обслуговувати себе сама.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабчук О. Г. Практична психологія в закладах дошкільної освіти: навчальний посібник. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2023. 206 с.

2. Довбня С.О., Шулигіна Р.А. Теоретико-методичний супровід ігрової діяльності дітей дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 72. Т. 1. С. 10–176.

3. Дудник Надія. Виховання самостійності у дітей дошкільного віку. *Гірська школа українських Карпат*. 2018. № 19. С. 118-122.

4. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С. Д. Максименка, В. Л. Зливкова, С. Б. Кузікової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. 430 с.

5. Павелків Р. Дитяча психологія: навч. посіб. для самостійної роботи студента / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. Київ: Академвидав, 2011. 376 с.

6. Тлумачний словник психологічних термінів: Словник. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 512 с.